

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Львівського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Дмитро ШВЕЦЬ

2025

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації НИКОН Олесі Зеновіївни на тему «Цифровізація
(діджиталізація) системи правосуддя в Україні: теоретико-правові засади»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань
08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Кафедра теорії, історії та конституційного права Навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, розглянувши дисертацію та наукові публікації, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації Никон Олесі Зеновіївни на тему «Цифровізація (діджиталізація) системи правосуддя в Україні: теоретико-правові засади», а також за результатами фахового семінару, проведеного 10 лютого 2025 року, констатує наявність у них наукової новизни, теоретичного та практичного значення, відповідність встановленим вимогам, що підтверджується таким:

Тема дослідження є актуальною: В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та глобальної цифрової трансформації суспільства особливої актуальності набуває процес цифровізації державних інституцій, зокрема системи правосуддя. Впровадження сучасних цифрових технологій у судочинство є необхідною передумовою підвищення ефективності та доступності правосуддя, забезпечення прозорості судових процедур та реалізації принципу верховенства права в умовах сучасного інформаційного суспільства. В Україні процес цифровізації системи правосуддя набув особливого значення як в контексті судової реформи так і в рамках євроінтеграційних процесів. Впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, електронного судочинства, систем відеоконференцзв'язку та інших цифрових інструментів спрямоване на модернізацію судової системи, спрощення доступу до правосуддя та підвищення його ефективності. Водночас процес цифрової трансформації судочинства супроводжується низкою проблем правового, організаційного та технічного характеру, що потребують уніфікованого теоретичного осмислення та практичного вирішення.

Варто зауважити, що дотепер вітчизняними вченими не проведено комплексного дослідження теоретико-правових засад цифровізації

(діджиталізації) системи правосуддя в Україні. Відтак, цей напрям потребує наукового аналізу, що свідчить про його актуальність.

Ступінь розробленості теми дослідження підтверджують наявні розробки у цій сфері: Важливе значення для здійснення комплексного дослідження окреслених питань мають праці вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: О. Барабаш, О. Берназюк, О. Бринцев, М. Долинська, М. Дубина, С. Єсімов, М. Зубашков, Л. Калініченко, О. Кібенко, В. Кібець, М. Ковалів, О. Козлянченко, А. Колесніков, О. Комаров, Ф. Контіні, А. Коршун, К. Кравченко, О. Кузьменко, Г. Складенко, Л. Ніколенко, С. Обрусна, К. Пасинчук, О. Олійничук, Р. Олійничук, Л. Омельчук, Е.-А. Онтану, Ю. Осійський, В. Очеретяний, В. Політанський, Д. Рейлінг, В. Решота, Н. Риженко, О. Скочиляс-Павлів, Г. Соколова, В. Сперанський, О. Храпенко, П. Цимбал, Н. Ясельська та інші.

Дисертацію виконано у відповідності до положень Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р., Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р, Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, Пріоритетних напрямів та завдань (проектів) цифрової трансформації на 2024–2026 роки, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 серпня 2024 р. № 735-р, а також у контексті наукових досліджень Львівського державного університету внутрішніх справ, зокрема теми державної реєстрації «Держава і право: філософсько-правовий та теоретико-історичний виміри» (державний реєстраційний номер 0122U002405).

Мета дослідження полягає у комплексному теоретико-правовому аналізі процесів цифровізації системи правосуддя в Україні, визначенні основних напрямів, тенденцій та проблем впровадження цифрових технологій у судочинство, а також розробці науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання цифрової трансформації судової системи з урахуванням міжнародних стандартів та позитивного зарубіжного досвіду.

Дослідження поставленої наукової проблеми здійснювалося на основі вирішення таких завдань:

- проаналізувати стан та напрямки розвитку цифровізації системи правосуддя в Україні;
- окреслити методологію дослідження цифровізації системи правосуддя в Україні;
- охарактеризувати цифрову трансформацію як об'єкт судової системи України;
- розглянути нормативне забезпечення цифровізації системи правосуддя в Україні;
- розкрити сутність діяльності органів судової влади в умовах цифрової

трансформації;

- з'ясувати особливості надання судами послуг за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій;
- проаналізувати забезпечення права людини на судовий захист в умовах цифрової трансформації;
- визначити виклики та завдання щодо «електронного правосуддя» в Україні;
- узагальнити сучасний досвід зарубіжних країн щодо цифрової трансформації системи правосуддя;
- сформувати пропозиції щодо удосконалення системи правосуддя в Україні в умовах побудови «електронної» держави.

Об'єктом дослідження визначено суспільні відносини, які виникають у сфері цифровізації правосуддя в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-правові засади цифровізації системи правосуддя в Україні, нормативно-правове регулювання впровадження цифрових технологій у судочинство, а також практика їх застосування в діяльності судових органів.

У роботі використано комплекс загальнонаукових і спеціальних юридичних методів пізнання. Дисертація ґрунтується на світоглядних, загальнонаукових та спеціальних методах, якими, насамперед, є: діалектичний метод, методи індукції та дедукції, аналізу і синтезу, які дали змогу здійснити комплексну й системну характеристику цифровізації (діджиталізації) системи правосуддя в Україні (*усі підрозділи дослідження*). За допомогою логіко-семантичного методу поглиблено понятійно-категоріальний апарат, визначено стан наукових розробок та методологічні основи дослідження цифровізації (діджиталізації) системи правосуддя в Україні (*підрозділи 1.1, 1.2*). Системно-структурний метод використано для вивчення питання сутності діяльності органів судової влади в умовах цифрової трансформації та особливостей надання судами послуг за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій (*підрозділи 2.1, 2.2*). Соціологічний та статистичний методи сприяли узагальненню юридичної практики, аналізу емпіричної інформації, пов'язаної з темою дисертаційного дослідження. Формально-юридичний метод став у нагоді для дослідження змісту правових норм, які визначають забезпечення права людини на судовий захист в умовах цифрової трансформації (*підрозділ 2.3*). Системно-функціональний метод дав змогу проаналізувати досвід зарубіжних країн щодо цифрової трансформації системи правосуддя (*підрозділ 3.2*). У ході дослідження також були реалізовані можливості догматичного методу для формулювання пропозицій щодо удосконалення законодавства України, яке регулює функціонування електронного правосуддя (*підрозділ 3.3*).

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, закони і підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори, що стосуються теоретико-правових засад цифровізації (діджиталізації) системи правосуддя в Україні. Інформаційною та емпіричною базою дослідження стали нормативні документи, судова практика, статистичні дані, матеріали, опубліковані в періодичних виданнях та мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з небагатьох наукових праць, які присвячені аналізу теоретико-правових засад цифровізації системи правосуддя в Україні. Основні результати представленого дослідження вирізняються науковою новизною і відзначаються теоретичним і практичним значенням та полягають у наступному:

уперше:

- запропоновано цифровізацію системи правосуддя в Україні розуміти як комплексний інноваційний процес трансформації (технологічної модернізації) системи правосуддя шляхом впровадження сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, що забезпечує автоматизацію судових процесів, електронну взаємодію всіма між учасниками процесу, а також іншими органами державної влади та місцевого самоврядування з метою підвищення ефективності та доступності правосуддя;

- обґрунтовано дефініцію категорії «послуги, які надають суди за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій» та запропоновано розуміти її як регламентовану чинним законодавством діяльність судів із забезпечення доступу до правосуддя через цифрові платформи та електронні сервіси, що надаються судами онлайн повністю або частково із використанням комп'ютерів, програмного забезпечення, інформаційних та інших подібних систем, які дають змогу отримувати, зберігати, обробляти, змінювати та передавати інформацію через інтернет-ресурси;

- надано визначення права людини на судовий захист в умовах цифрової трансформації, як гарантована державою реальна можливість доступу до правосуддя з використанням різних електронних сервісів та інформаційно-телекомунікаційних систем з метою захисту своїх прав та законних інтересів, що полегшує взаємодію між всіма учасниками судового процесу та сприяє підвищенню ефективності та доступності правосуддя;

удосконалено:

- методологічний підхід до дослідження цифровізації системи правосуддя через застосування міждисциплінарності. При цьому, під методологію дослідження цифровізації системи правосуддя в Україні запропоновано розглядати структуровану сукупність філософських, загальнонаукових, міждисциплінарних та спеціально-юридичних методів, об'єднаних системним підходом та спрямованих на вивчення правових, організаційних та технологічних аспектів впровадження й функціонування сучасних цифрових технологій у систему правосуддя України з метою формування теоретичного підґрунтя для її подальшого розвитку;

- розуміння нормативно-правового забезпечення цифровізації системи правосуддя, як комплексної системи взаємопов'язаних нормативно-правових актів різної юридичної сили (загальної, спеціальної та надзвичайної дії), які регулюють процеси впровадження та функціонування електронного судочинства, використання інформаційно-комунікаційних засобів та технологій, розвиток цифрової інфраструктури судів, забезпечення електронного документообігу, захисту інформації й кібербезпеки, спрямованих на підвищення

ефективності, прозорості та доступності правосуддя відповідно до міжнародних стандартів та загальнодержавних засад розвитку судової системи;

– класифікацію основних викликів, які стоять перед електронним правосуддям в Україні, серед яких: 1) необхідність комплексної модернізації Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи; 2) забезпечення людиноцентричного та сервісноорієнтованого підходів у здійсненні електронного правосуддя; 3) необхідність належного нормативного врегулювання для забезпечення превалювання електронної судової справи, можливості дистанційного проведення судових засідань та екстериторіального розгляду справ, належна системна комунікація з користувачами та забезпечення інтелектуальної підтримки впровадження системи; 4) виконання зобов'язань в рамках Ukraine Facility Plan, тобто повне впровадження модернізованої ЄСІТС до кінця 2027 року; 5) впровадження технологій штучного інтелекту з дотриманням етичних принципів та збереженням контролю людини (в першу чергу самим суддею) над процесом прийняття судових рішень.

набули подальшого розвитку:

- положення щодо співвідношення термінів «цифровізація» та «діджиталізація» в контексті системи правосуддя: термін «цифровізація системи правосуддя в Україні» є більш усталеним у вітчизняному науковому просторі та нормативно-правових актах, що дозволить забезпечити термінологічну єдність та уникнути можливої плутанини при аналізі цих процесів;

- підходи до впровадження технологій штучного інтелекту в судочинство з урахуванням етичних принципів;

- пропозиції щодо вдосконалення процесуального законодавства України в умовах розбудови «електронної держави», зокрема: внесення змін до ст. 6 ГПК України; доповнення положення абзацу 2 частини четвертої статті 170 ГПК України, положення абзацу 2 частини четвертої статті 183 ЦПК України та положення абзацу 2 частини другої статті 167 КАС України; внесення змін до законодавства, спрямовані на модернізацію процедури призначення судових експертиз шляхом надання можливості судовим експертам працювати з електронними копіями матеріалів судової справи.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій демонструється на основі обробки широкого кола наукових, довідкових і нормативних джерел, що дало змогу вибудувати цілісну розвідку з чіткою структурою та послідовним викладом дослідницького матеріалу. Широкий арсенал наукових методів дослідження сприяв належній обґрунтованості висновків та забезпечив їх аргументовану інтерпретацію.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів проведеного дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у: *науково-дослідній роботі* – з метою виявлення правових проблем функціонування системи правосуддя в умовах побудови електронної держави та наукового обґрунтування шляхів її вдосконалення; *правотворчості* – для вдосконалення нормативно-правової основи цифровізації (діджиталізації) системи правосуддя в Україні; *правозастосовній діяльності* – задля покращення функціонування системи електронного правосуддя в Україні (довідка про впровадження результатів

видана Господарським судом Львівської області 10.01.2025 р.); *освітньому процесі* – під час підготовки навчальних матеріалів із метою підвищення якості викладання навчальних дисциплін «Адміністративне судочинство України», «Міжнародні стандарти захисту прав людини в умовах глобалізації», «Основи права Європейського Союзу та Ради Європи», «Проблеми адміністративного судочинства», «Судові та правоохоронні органи України», «Теоретико-прикладні проблеми цивільного судочинства», «Теорія держави та права», задля підготовки навчально-методичної літератури з цих навчальних дисциплін (акт впровадження результатів дослідження виданий Львівським державним університетом внутрішніх справ від 13.01.2025 р. № 1).

Особистий внесок здобувача. Сформульовані в дисертації положення, узагальнення, висновки, рекомендації, пропозиції обґрунтовані на підставі особистих досліджень у результаті опрацювання та аналізу наукових, нормативних і статистичних джерел.

Результати дослідження попередньо оприлюднено у публікаціях здобувача за темою дисертації:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Никон О. З. Правовий аналіз сучасного стану цифровізації системи правосуддя в Україні крізь призму юридичних позицій Конституційного Суду України. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Право»*. 2024. № 9 (37). С. 457–473. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-457-473](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-457-473).

2. Никон О. З. Про надання судами послуг за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій в сучасних умовах. *Наукові перспективи. Серія «Право»*. 2024. № 9 (51). С. 1007–1022. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-1007-1022](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-1007-1022).

3. Никон О. З. Нормативно-правове забезпечення цифрової трансформації системи правосуддя: європейські реалії. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2024. № 10 (80). DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2024-10-10361>. С. 121–133.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Галамай О. З. Електронне правосуддя в умовах цифрової трансформації суспільства. *Актуальні питання економіки, фінансів, управління та права : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 27 червня 2023 р.)*. Кропивницький : ЦФЕНД, 2023. С. 66–67.

2. Галамай О. З. Забезпечення конституційного права людини на судовий захист в умовах цифрової трансформації: теоретико-правові аспекти. *Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період : матеріали наукового семінару (м. Львів, 21 червня 2024 р.) / упор. Д. Є. Забзалюк, М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, Н. Я. Лепіш*. Львів : ЛьвДУВС, 2024. С. 49–53.

3. Никон О. З. Діяльність Європейського суду з прав людини в умовах цифрової трансформації системи правосуддя. *Дев'яності економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки : матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Львів, Україна,*

м. Ополе, Польща, 23–24 жовтня 2024 р.) / редкол. : О. Патряк та ін. ГО «Наукова спільнота», WSZIA w Opolu. Львів: ФО-П Шпак В. Б. С. 44–47. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-5037/>.

З огляду на викладене, фаховий семінар кафедри теорії, історії та конституційного права Навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ приймає рішення надати Висновок про те, що дисертація НИКОН Олеси Зеновіївни на тему «Цифровізація (діджиталізація) системи правосуддя в Україні: теоретико-правові засади», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»,

1) містить елементи наукової новизни, а її результати мають теоретичне і практичне значення для вітчизняної юридичної науки;

2) відповідає Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також положенням освітньо-наукової програми «Право» для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії – за спеціальністю 081 «Право» у Львівському державному університеті внутрішніх справ;

3) відображена у 6-ти одноосібних публікаціях, зокрема: трьох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України; а також у трьох тезах доповідей на науково-практичних заходах, – що демонструє повноту попереднього оприлюднення результатів дослідження;

4) виконана дисертанткою самостійно, отримані теоретичні висновки і результати демонструють особисті дослідження автора;

5) рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий на засіданні:

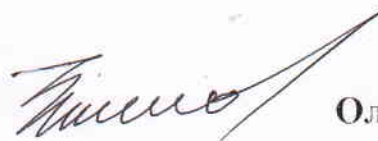
Професор кафедри теорії,

історії та конституційного права

Навчально-наукового інституту

права та правоохоронної діяльності

кандидат юридичних наук, доцент

Олег ПАНКЕВИЧ